

ПИТАННЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ У ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОГРАМАХ ПОЛІТИЧНИХ БЛОКІВ І ПАРТІЙ

У позачергових виборах до Верховної Ради України взяло участь 20 політичних партій та блоків. Коло питань, пов'язаних з проблематикою свободи совісті та віросповідання, ролі релігії в суспільному житті, державно-церковні відносини у передвиборчих програмах не посіли одного з ключових місць. Більше того, е партії (а їх близько десяти), які взагалі обминули це питання. Деякі якщо і згадували про свободу совісті чи віросповідання, то лише побіжно. Наприклад, у передвиборчій програмі Блоку Литвина зазначено, що блок виступає за «здійснення реальних заходів для утвердження української нації як співтовариства вільних громадян незалежно від їхнього походження, мови, віросповідань та політичних переконань».

З восьми партій, у програмах яких йдеться про свободи людини, п'ять обмежуються лише констатуванням того, що гарантуються загальноновизнані у світі права та свободи, до яких, звичайно, входять свобода совісті, свобода віросповідання.

Проте лише деякі з партій і блоків вважали за потрібне наголосити та уточнити, на які права у сфері релігії може розраховувати громадянин України. Причому свободу віросповідання гарантували лише Комуністична партія та НУ-НС. Жодна з партій, за винятком СПУ, не роз'яснила виборцям, що саме слід розуміти під термінами «свобода совісті» та «свобода віросповідання». СПУ, яка тільки наблизилась до прохідного тривідсоткового бар'єру і, відповідно, вперше за роки незалежності не ввійшла до Верховної Ради, чітко виклала у програмах мінімуму та максимуму, які постулати вкладаються партією у термін «свобода совісті». Причому у програмі зазначено не тільки те, що слід розуміти під свободою совісті, а й чим не потрібно замінити цей термін: «Реальна свобода — це не анархія і свавілля, а забезпечувана суспільством можливість громадян і організацій діяти у межах етичних принципів і закону згідно зі своїми цілями та інтересами, відсутність примусу, утисків та обмежень, які зв'язують таку діяльність».

Партія з такою промовистою назвою як «Свобода» обмежилась у своїй Програмі лише зазначенням того, що «партія бачить побудову майбутнього українського суспільства на ідеях свободи і справедливості». А про яку свободу тут йде мова, що саме вкладається членами партії у термін «свобода» — кожен мав право домислити сам.

Багато партій та блоків у передвиборчих програмах обмежились зазначенням свого прагнення сприянню розвитку духовності українського народу, оновленню духовності, духовному відродженню і т. п. Проте жодна з них чітко не окреслила, що партія (блок) розуміє під цим поняттям. Виходячи із суміжних статей програм, можна зробити висновок, що партії (блоки) самі до кінця не усвідомлюють значення терміна, яким оперують. Тому використовують його побіжно, односторонньо і без будь-якого розтлумачення. Так, зокрема, у пункті 8 передвиборної програми Блоку Л. Супрун «Український регіональний актив» записано: «Посилену увагу приділити підтримці й розвитку національної духовності та культури». Проте під національною духовністю і культурою розуміються при цьому лише заклади культури, творчі об'єднання, окремі митці, національна культурно-мистецька продукція. У контексті цього й останній підпункт її звучить так: «Сприяти створенню механізму забезпечення активного протистояння тотальній комерціалізації духовної сфери».

Щодо такого важливого питання нашого сьогодення (та й не тільки нашого) як державно-конфесійні відносини та пріоритети державної політики щодо церкви, то тут партії не були багатослівними. СПУ процитувала при цьому Конституцію України, а саме: «Церква відокремлена від держави, школа — від церкви». Правда, схвальної оцінки заслуговує такий пункт: «Співпраця держави і церкви має місце тією мірою, якою віруючі, будучи громадянами держави, підпорядковані її законам і потребують її захисту та підтримки для задоволення своїх релігійних потреб». Те, що партія вбачає можливість не контролювати церкву, а співпрацювати з нею у певних сферах — свідчення того, що філософія стосунків держави і церкви змінюється, є шанс у недалекому майбутньому підняти державно-церковні відносини на новий рівень. Про це свідчить і заклик Блоку Юлії Тимошенко: «Об'єднаємо зусилля держави, громадянського суспільства і релігійних конфесій у боротьбі проти безпритульності, алкоголізму та наркоманії, СНІДу, проституції та злочинності...». Те, що останні проблеми все гостріше і гостріше постають у нашій державі, бачить кожен. Більшість релігійних організацій, в основному протестантського напрямку, самотужки організують їдальні для бомжів, людей похилого віку, реабілітаційні центри для нарко- та алкозалежних, допомагають безпритульним, дітям-сиротам, проводять ви-

ховну роботу у навчальних закладах, місцях позбавлення волі. Наскільки більшими були б результати, якби держава сприяла цьому, то це мали б усвідомити партії, які прагнули прийти до влади.

Цікавим видається положення передвиборчої програми партії Народної довіри: «За збереження культурного, релігійного, національного спадку українського народу». Під «релігійним спадком», очевидно, слід розуміти сучасний стан міжконфесійних та державно-конфесійних відносин. Проте далеко не кожна релігійна громада визнає сьогоднішній стан речей як задовільний. На часі є не тільки зміна деяких положень нашого законодавства, але й належне виконання та дотримання його «на місцях», у кожному конкретному випадку.

Відношення до внутрішньоправославних проблем, на відміну від попередніх виборів, було висловлене лише двома партіями: НУ-НС («Гарантуємо... шанобливе ставлення до прагнення мільйонів громадян щодо утвердження єдиної помісної православної церкви») та Комуністичною партією («Не допустимо знищення канонічного православ'я»). Те, що більшість партій не звернулися до цієї проблеми, може свідчити про те, що сьогоднішня ситуація у православ'ї є дуже складною і напруженою, в найближчій перспективі якогось виходу з неї партії (блоки) не бачать, а тому вирішили віддати її на міжцерковне вирішення.

Варто відзначити, що лише одна партія України, а саме Партія регіонів, включила до своїх завдань такі положення: «сприяння міжконфесійному діалогу в українському суспільстві; узгодження загальнонаціональних та релігійних інтересів у процесі становлення мережі релігійних організацій в Україні; зміцнення традицій толерантності».

На іншу досить важливу та гостру й досі проблему, як зрівняння статусів закладів духовної та світської освіти, звернула увагу також лише одна сила — Блок Юлії Тимошенко.

Християський Блок, назва якого говорить, що від партії слід очікувати підтримки християнства чи принаймні сприяння популяризації християнства і т.п., обмежився обіцянкою підтримати «виділення земельних ділянок релігійним організаціям, незалежно від їх конфесійної приналежності».

Важко не погодитись із Соціалістичною партією України у наступному: «Суспільство — це єдність соціального, економічного, політичного, релігійного, культурного, етнічного та іншого розмаїття. Абсолютизація і переважання будь-яких з цих форм за рахунок інших, як і інтересів будь-яких груп населення на шкоду іншим, є неприпустимими і небезпечними».

Ми всі прекрасно пам'ятаємо, наскільки активно були підключені релігійні організації до передвиборчої президентської кам-

панії 2004 року. Лише одна партія (СПУ) переосмислила ті події в контексті Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» і наголосила, що «не допускається використання релігії в політичних цілях, для розпалювання міжнаціональних конфліктів, світоглядної нетерпимості, ворожнечі та ненависті між прихильниками різних конфесій, а також між віруючими й атеїстами».

Загалом варто відзначити, що релігійне питання не відіграло вагомій ролі у цих позачергових виборах. На відміну від виборів 2004 року, ніхто з претендентів на депутатське крісло явно не демонстрував своєї релігійної приналежності чи прихильності. Політики звертали увагу на економічні показники та очорнення своїх конкурентів, а не на релігійне питання.

З іншого боку, релігійні організації практично не були втягнуті у передвиборчі дебати. Крім одиничних випадків, широкої агітації з боку священнослужителів зафіксовано не було. Це свідчить про те, що релігійні організації більш-менш визначилися й укріплюються у своїй суспільній ніші. Вони призвичаїлися до сьогоденної ситуації у суспільстві і не покладають великих надій на допомогу політичних партій. Цілком можливо, що вони просто розчарувалися у нашому політикумі, який розглядає передвиборчі обіцянки лише як метод зібрати побільше голосів на свою підтримку, щоб прийти до влади.

У порівнянні з попередніми виборами партії і блоки достатньо далеко відійшли від релігійного питання, майже не присвятивши йому місця і часу.